

Somkutas Róbert

A Magyar Királyi Honvédség páncélozott eszközökkel felszerelt felderítő csapatai

VI. rész

ERDÉLY TERÜLETÉNEK VISSZAVÉTELE

1939 szeptemberében megkezdődött Hitler „villámháborúja” Lengyelország ellen, amelynek következtében – a német csapatok bevonulásával – az európai határok gyorsan megváltoztak. Ezzel egy időben a Szovjetunió is kihasználta ezt a helyzetet és a csapatai alkalmazásával „kitolta” korábbi határait nyugat felé.

A magyar haderő a HUBA hadrend következő időszakának megfelelően bővült. 1940. március 1-én 3 hadsereg-parancsnokságot hoztak létre a hadtestek hadműveleteinek irányítására. Az 1. hadsereg-parancsnokság Szolnokon (majd az erdélyi bevonulást követően Kolozsváron) települt alárendeltségében a debreceni VI., a kassai VIII. és a kolozsvári IX. hadtestparancsnokságoknak alárendelt csapatokkal. A 2. hadsereg-parancsnokság Budapesten, alárendeltségében a budapesti I., a székesfehérvári II. és a miskolci VII., míg a 3. hadsereg-parancsnokság Pécsről irányította alárendeltjeit a szombathelyi III., a pécsi IV. és a szegedi V. hadtestet és csapatait. A Felvidék visszavételét követően felállításra került a VIII. hadtestparancsnokság, majd a meglévő gyorscsapatok egységesen az I. gyors-hadtest alárendeltségébe kerültek. Kárpátalja visszacsatolása után 1939-ben, a sajátos terepviszonyoknak megfelelően, a VIII. hadtest kötelékén kívül felállították az 1. hegyi dandárt.

A 1940. március 1-vel a felső szintű vezetést is korszerűsítették, a trianoni előírások miatt létrehozott honvédség főparancsnokának állását megszüntetve, a hadsereg irányítására, kiképzésére vonatkozó teendőket – az 1938 októbere óta ismét nyíltan működő – vezérkar vette át, a felada-

64. ábra. A bécsi döntések által visszakapott területek

tok személyügyi része a Honvédelmi Minisztérium hatáskörébe került. Ezzel megszűnt a katonai vezetés 1922 óta fennálló hármastagolása.

1940 tavaszától mindennaposakká váltak a magyar-román határincidensek. A magyar kormány a vezérkari főnök javaslatára 1940. május 10-től megkezdte az egyes seregtestek a hadilétszámra való feltöltését, illetve részleges mozgósítás elrendelését.¹⁰⁵

Erre az időszakra felderítőcsapatokhoz már kezdtek beérkezni a gyártóktól megrendelt 38M Toldi könnyű harckocsik és a 39M Csaba páncélgépkocsik. A kiképzés mielőbbi megkezdése érdekében az első Csaba páncélgépkocsik még csak vaslemezekkel voltak szerelve, de a vezetési-, lö- és harcászati gyakorlatok megkezdéséhez még így is

11. táblázat. A magyar királyi felderítőcsapatok páncélozott járművei 1932–1945

Megnevezése	Kezezők száma	Harcitőmege kg	Teljes hosszúság mm	Teljes szélesség mm	Magasság mm	Tengelyek/Hajtott kerekek száma db	Motor-teljesítmény/Fajlagos teljesítmény	Max. sebesség Hatótávolság	Páncélzat	Fegyverzete	Megjegyzés
35M Ansaldo kisharckocsi	2 fő	3200	3150	1400	1300	1ct	43 LE	42/15 km/h 120–160 km	Homlok: 13,5 oldal: 8,5 Hát: 6	2 × 34/AM 8mm gpu 150 db	150 db
38M Toldi I. közepes harckocsi*	3 fő	2500						50 km/h 200 km	6–23	1 × 20 mm 208 db 1 × 8 mm 2400 db	
39M Csaba páncélgépkocsi	4 fő	5950	4520	2140	2650	2 4 × 4	90 LE	65 km/h 150–200 km	9–13	1 × 20mm Solothurn 36 M n.pu. 200 db 1 × 8mm 36M gpu. 3000 db	1939 – 61 db 1940 – 20 db 1941 – 70 db
40M Csaba páncélgépkocsi	4 fő	5950	4520	2140	2650	2 4 × 4	90 LE	65 km/h 150–200 km	9–13	1 × 8 mm 34/37M 3000 db	12 db R4 és R4T rádió

65. ábra. Az erdélyi bevonulás ütemezése¹⁰⁹

megfeleltek. 1940 nyarára az előírt mennyiségű technikai eszközökkel lassan fel tudták tölteni mind a két gépkocsizó dandár felderítő-zászlóaljait, és a lovasdandárok is megkapták a páncélcsovikat.

Június 26-án a Szovjetunió felszólította Romániát a besszarábiai és bukovinai területek átadására, ami – Németország „békés szemlélődése” mellett – meg is történt. A magyar kormány arra az elhatározásra jutott, hogy kihasználva ezt a helyzetet, követelni fogja a saját területi igényeinek kielégítését, bár – az ideológiai szembenállása miatt – nem kívánt a szovjetekkel közösen fellépni ezek érvényesítésére.

A magyar követelések nyomatékos kifejezésére – önálló erődemonstrációként, mintegy 550 ezer fővel – a három hadsereget felvonultatta a határ mentén és felkészült arra, ha kell, fegyverrel szerzi vissza a trianoni békeszerződés által elcsatolt területeket.

Az Erdély területére bevonulni tervezett 2. és 3. hadseregek sikeres benyomulása érdekében az 1. távfelderítő

osztály felderítő repülői már 1940. augusztus 8-án megkezdtek az intenzív légi fényképezést, hogy a csapatok friss katonaföldrajzi és felderítési adatokkal lássák el. A beérkezett felderítési adatokat azok értékelése után juttatták el a hadseregtörzsekhez, amelyek I/b osztályai tájékoztatták a csapatokat.¹⁰⁶ A későbbiek folyamán – amikor megkapták a korszerű Heinkel 111P távfelderítő repülőgépeket – már 6-8000 méter magasságból 30 x 30 cm képméretű légi fényképeket tudtak biztosítani a felhasználóknak, amelyek minden tekintetben kiszolgálták a vezérkar és a csapatok felderítések igényeit.

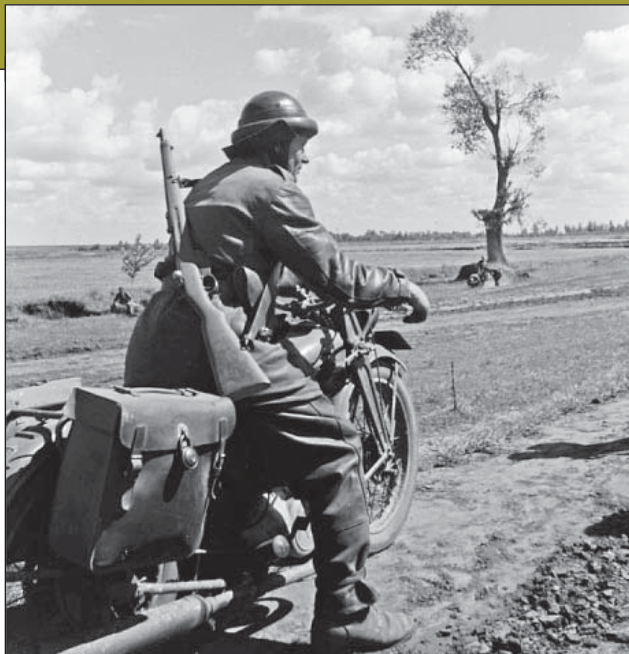
Hitler azonban nem várta meg a szövetségesei közötti súlyos konfliktus kirobbanását, még kevésbé a türte el a számára stratégiai fontosságú román olajmezők veszélyeztetését. Ezért az Olaszországgal közösen újabb döntőbíró-

67. ábra. Kerékpáros alakulatok menete az erdélyi bevonulás során (Fortepan 92546)

66. ábra. A honvédség egyik felderítő-zászlóaljának alárendelt páncélvonata a kolozsvári pályaudvaron, 1940 szeptemberében (Fortepan 12716330)

68. ábra. Motorkerékpáros felderítő az erdélyi bevonulás során (Fortepan 42973)

sági tárgyalás után – augusztus 30-án – megszületett a második bécsi döntés, amely szerint Magyarország csak az észak-erdélyi részt kapta vissza a korábbi területéből. Ez a döntés egyik felet sem elégitette ki, de azt kénytelenek voltak elfogadni.

A második bécsi döntéssel Magyarország 43 492 négyzetkilométernyi területet kapott vissza, benne Székelyfölddel. Az 1941. évi népszámlálás adatai szerint, a visszacsatolt Észak-Erdélyben 1 344 000 magyar, 1 069 000 román és 47 000 német lakos élt. Dél-Erdélyben körülbelül 400.000 magyar maradt.

A Magyarországnak ítélt területet a románoknak 14 nap alatt kellett kiűriteniük, s azt a honvédségnek szeptember 5–13. között megszállni.¹⁰⁷ A Nagyváradon összeült magyar–román katonai bizottság tárgyalásain a közösen meghatározott bevonulási menetrend alapján szeptember 5-én kezdődött a bevonulás és a kiűrités.

A bevonuló magyar csapatok szeptember 5-én reggel 7 órakor Máramarosszigetnél lépték át a Tiszát. A tervek szerint szeptember 11-én 12 órakor kellett elérniük Kolozsvárt, az egész terület megszállását pedig szeptember 13-án 18 órakor be kellett fejezniük. A magyar erők minden nap reggel 7 órakor kezdhették meg az előrenyomulást, a román csapatoknak pedig azok beérkezése előtt már két órával ki kellett üríteniük a megszállandó területeket. A végrehajtó gyalogos csapatok részére szigorúan 4 km/órás menetsebességet írtak elő. A feladatok meghatározásánál az alkalmazott gyorsfegyvernemi csapatok menetsajátosságait is figyelembe vették. A lovascsapatok részére maximum 6, a kerékpáros csapatok részére 8, a gépkocsizó csapatok tekintetében pedig 12 km/óránkénti menetteljesítményben egyeztek meg. A bevonulás időszaka alatt tilos volt az átadandó terület feletti légi tevékenység és tilos volt az ejtőernyő alegységek alkalmazása is.¹⁰⁸

Az összeütközések megakadályozása érdekében a magyar félnek át kellett adnia előre a bevonuló csapatok menetvonalát a román katonai hatóságok részére, hogy azok megfelelően tudják szabályozni saját utóvédjeik menetütemét. A megszállás időszakában a bevonuló csapatok zömének igen komoly 40–50, estenként 70–80 km napi menetteljesítmény kellett teljesítenie. Kemény követelményt jelentett a nagytávolságú – 8 nap alatt légvonalban 375 km mélységű területre – menet végrehajtása, különös tekintettel, hogy a csapatok zöme gyalog, illetve lóvontatású eszközökkel ellátott csapatokat merítette ki. Mindezek ellenére

69. ábra. Erdélyi bevonulás, a 2. felderítő-zászlóaljtorzshöz tartozó 39M Csaba páncélgépkocsi és egy ex-lengyel Polski FIAT személygépkocsi 1940 szeptemberében (Fotó: Mujzer Péter)

a csapatok mindennap teljesítették a kitűzött menetcéljait és szeptember 13-ra kijutottak a számukra meghatározott körzetekbe, azonban megjegyzendő, hogy a mögöttes lépcsők beérkezése szeptember 18-ig tartott.

Annak érdekében, hogy a meghatározott határidőn belül végre tudják hajtani a kiűritett területek megszállását, a Kolozsvár – Dés – Naszód vonal elérése után a Székelyföldre való bevonulást már az I. gyorshadtest csapatai kapták feladatul.¹¹⁰

A bevonulást követően a csapatok visszatérhettek helyőrségeikbe, kivéve az I. hadsereg és a gyorshadtest-parancsnokság egyes alárendeltjeit. A VI. és a VII. hadtest, valamint az 1. és a 2. gépkocsizó dandár a helyszínen maradt és biztosította Erdély visszavett területét és az újonnan létrejövő IX. hadtest megalakítását. A felderítőcsapatok a biztosítási időszakban kiképzési feladatokat hajtottak végre.

A Kolozsvár székhelyű seregtest megalakítását követően, a haderőfejlesztés fő erőfőjtését az újonnan létrehozott csapatok megerősítésére fordították, a biztosító csapatok pedig visszatértek saját helyőrségeikbe.

Az erdélyi bevonulás sem hozott igazi harci tapasztalatokat a felderítőcsapatoknak. Azonban lehetőséget biztosított nekik az új harci eszközökkel kapcsolatos tapasztalatok gyűjtésére, alkalmazási lehetőségeik kipróbálására és a fegyverzeti és híradó eszközökkel kapcsolatos tapasztalatok átadására.

Ezek alapján módosítottak a Csaba páncélgépkocsi egyes elemein, mint például a gumiköpenyek kicserélése, a páncélgépkocsi fűtésének javítása, vagy a parancsnoki járművek elkészítése.

A felderítőcsapatok szervezete lassan kialakult. A parancsnoki és légénységi állomány felkészültsége egyre magasabb szintre emelkedett. Ezeknek a tapasztalatoknak a hasznosítására hamarosan, már a 1941-ben sor is került a váratlan délszláv események kapcsán.

(Folytatjuk)

JEGYZETEK

- 105 Dr. Csima Lajos: Adalékok... p.35
- 106 Dr. Horváth Csaba alezredes: A magyar harcászati-hadművelti felderítés története 1918–1990, Felderítő Szemle VII. évfolyam. Emlékszám 2008. november. Kilencven esztendője önálló a magyar katonai Felderítés és hírszerzés 1918 – 2008. Budapest p. 126.
- 107 Dombrády Lóránd – Tóth Sándor: A Magyar Királyi Honvédség 1919–1945, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1987, p.163.
- 108 Kiss Gábor Ferenc: A Magyar Királyi Honvédség Gyorscsapatainak alkalmazása 1938–1941, Közép-Európai Közlemények VI. évfolyam 4. szám, 2013/4. No. 23. pp. 119.
- 109 A Vázlat a dr. Csima Lajos: Adalékok...könyvből készült p. 41.
- 110 Dr. Csima Lajos: Adalékok... pp. 40–41.